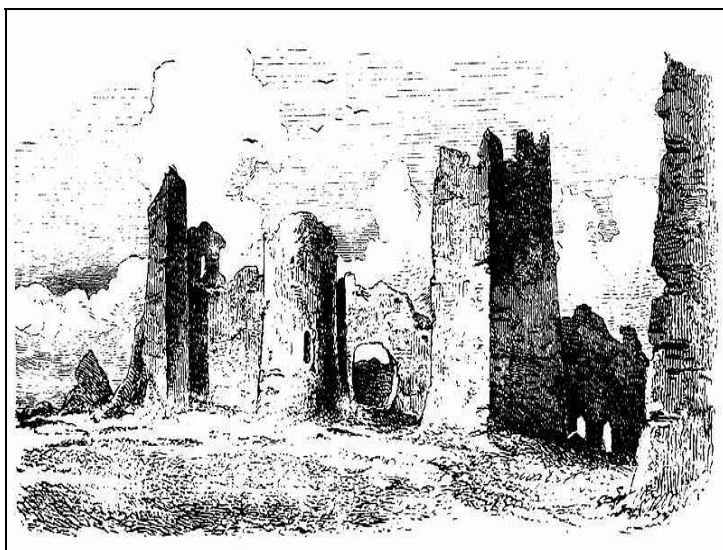

АВАЛА

Планина Авала, удаљена петнаестак километара од центра града, одредиште је истинских заљубљеника у природу. Густа шума прошарана је питомим пропанцима и представља оазу зеленила надомак Београда, која још увек није на прави начин приближена главном и највећем граду наше земље, нити у правој и пуној мери служи за одмор и уживање грађана у слободној природи.

Својом локацијом у односу на град, природним карактеристикама, обликом рељефа, планина Авала, треба да добије прави идентитет и важност коју заслужује.

Парк шума Авала као традиционално излетиште Београда, представља шуму са најпознатијом историјом.

Цртеж града Жрнова

Према неким изворима коришћење рудних богатстава Авале почело још у неолиту, а најпознатији рудник из античког доба је био у Шупљој стени, где се вадила жива и сребро. У Римско доба на врху планине Авале налазило се утврђење – град Жрнов. Град је имао улогу да штити руднике који се налазили на овој планини и били надалеко познати.

Називи града су се мењали кроз векове. Турски назив града био је Гјузелђе и Гјузелђеихисар, да би касније преовладао назив Хавала. Име Авала на арапском значи преграда, а на турском – утврђење које доминира градом.

Авала ће нам пружити уживање како у природним, тако и у оним створеним вредностима. На Авали се налазе неке од културно-историјских знаменитости које чине ову планину препознатљивом. **Споменик Незнаоком јунаку** је подигнут према пројекту Ивана Мештровића и заштићен је 1984. године, а 1987. године категорисан као споменик културе од изузетног значаја. **„Митровићев дом”** је подигнут за раднике који су штитили шуме Авале. Зграду ће 1902. годину дана после оснивања, преузети прва планинарска организација у Србији – Српско планинарско друштво. Име „Митровићев дом” (448 m) дато је у знак пажње према др Душану Митровићу - Спирти, једном од најзаслужнијих планинара Београда између два светска рата. „Митровићев дом“ заштићен је као споменик културе 1981. године. **„Чарапићев брест“** је планинарски дом са рестораном и смештајним могућностима на спрату. У близини, налазе се и два споменика посвећена Карађорђевој војводи Васи Чарапићу. **Авалски ТВ торањ** јединствен по својој архитектури је изграђен на северном делу планине (1963-1964. године). Током рата 1999. године срушено је једно од лепших обележја главног града. Данас се на истом месту гради нови торањ.

Опис природног стања

Авала припада Шумадији, тачније њеном северном делу познатом под називом ниска Шумадија, која обухвата простор између Панонске низије на северу, долине Велике Мораве на истоку, Луга на југу и долине Колубаре на западу. Најсевернија је планина шумадијске греде која се од Саве и Дунава протеже до

Рудника. Истиче се висином од 506 m у југоисточном побрђу Београда.

Испресецана је бројним потоцима. Мада недовољно јаки извори су формирали водотоке: Конопљиште, Врановац, Глеђевац, Карагача, Дубоки поток, Сољак, Крстати поток и Таслиђана. Прва четири потока формирају се и пресецају источне падине Авале, а остатак западне. Са јужних падина полазе пречица, Степашиновачки поток, Драгушица, Смрдан и Рипа. Воде са западних и јужних падина потока на западу прикупља Топчидерска река која се улива у Саву, а са источних Завојничка река која утиче у Дунав.

У флори Авале нађено је 597 нових биљних врста, које граде шуме, ливаде, рудералну вегетацију око путева и других запуштених површина. За вегетацију Авале, најважнија је породица *Fagaceae* која са врстама рода *Quercus* (храст) чини основу биљног покривача. Поред врсте ове породице значајну градитељску и едификаторску улогу имају и врсте из породице липа (*Tiliaceae*), леске (*Cogulaceae*), брестови (*Ulmaceae*), јавори (*Asagaceae*) и др.

Вегетација је у највећој мери шумска, док је ливадска вегетација сведена на мали број локалитета. Вегетацију Авале у највећој мери чине храстове шуме и нешто мање предпланинске букове шуме.

Присутан је велики диверзитет орнитофауне. Од 67 врста птица, које се редовно виђају на Авали, 21 врста је заштићена Уредбом о природним реткостима.

Врсте птица које се јављају су: *Pernis apivorus* - јастреб осичар, *Accipiter nisus* - кобац, *Accipiter gentilis* - јастреб, *Buteo buteo* - мишар, *Falco tinnunculus* - ветрушка, *Columba oenas* - голуб дупљаш, *Cuculus canorus* - кукавица, *Otus scops* - ћук, *Strix aluco* - шумска сова, *Coracias garrulus* - златоврана, *Dendrocopos medius* - средњи шарени детлић, ...

Становништво и инфраструктурна опремљеност

Авала припада територији града Београда, тачније општини Вождовац. Обухвата четири катастарске општине Рипањ, Пиносава, Зуце и Бели Поток. Насеља се налазе у

непосредној близини природног добра, у њима живи укупно 19.021 становник.

Заштићена природна добра пресеца асфалтна кружна и једносмерна саобраћајница која повезује подножје са врхом Авале. Кретање моторним возилима по заштићеном природном добру је могуће једино једносмерно асфалтном саобраћајницом која полази из Пиносаве.

Атрактивније пешачко кретање кроз природно добро могуће је мрежом стаза меких и макадамских путева.

Снабдевање водом за пиће – за посетиоце – организовано је уређењем две јавне чесме, Сакинац и Ладне воде (извор је у долини Врановачког потока).

„Сакинац“ или Вајфертова чесма: име Сакинац највероватније потиче од речи „сака“ посуда за воду (турц.), или извор са кога се узима вода. Прву чесму на овом извору подигао је Ђорђе Вајферт, познати београдски индустријалац чешко-немачког порекла („Вајфертово пиво“), ставивши плочу са својим именом. Градски завод за заштиту здравља, у оквиру својих активности најмање једанпут месечно контролише исправност воде овог извора. Веома ретко се деси да је налаз испитивања негативан.

Делатности које се обављају на подручју парк шуме су: шумарство, расадничка приоизводња, ловство, пољопривреда, сакупљање лековитог биља, туризам, ...

Услед велике биолошке разноврсности, на Авали и у њеној околини налази се мноштво лековитог биља. Ови природни ресурси су недовољно искоришћени. Сакупљање ових врста још увек је у виду индивидуалних потреба и користи се за справљање различитих чајева, мелема, сокова, ... Поменути производи могу се сматрати и као изузетно културно - историјско наслеђе, јер се рецептуре за њихово справљање нису мењеле генерацијама. Неке од биљних врста које се могу наћи на Авали су: *Achillea crithmifolna* - хајдучка трава, *Althea officinalis* - бели слез, *Artemisia absinthium* - пелен, *Cornus mas* - дрен, *Hipericum maculatum* - планински кантарион, *Melissa officinalis* - матичњак, *Plantago lanceolata* - боквица, *Thymus sp.* - мајчина душица, *Utrica dioica* - коприва и друге.

Када је реч о развоју туризма Авале, планина је у том смислу недовољно искоришћена. Иако удаљена око 15 km од

града, Авала са својим особеностима које је чине привлачним и у појединим приликама незаменљивим, била је најпопуларније излетиште Београда.

Данас, нажалост, ова излетничка дестинација није на адекватан начин уређена и повезана са главним градом, нити служи за одмор и уживање грађана, иако нуди услове за развој различитих облика туризма од спортско - рекреативних, преко здравствених, излетничких до стационарних. Разноврсност садржаја туристичке понуде условљен је положајем, богатством биљног и животињског света, великим бројем уређених и означених планинарских стаза, богатим споменичким и културним наслеђем и смештајним капацитетима. Због повољних климатских услова погодна је како за зимске тако и летње посете.

Грандиозни споменик Незнаком јунаку, је локалитет који се мора наћи у туристичкој понуди Београда, као нешто што се обавезно мора посетити. Поглед који се пружа се врха споменика, са његове јужне стране, је приказ који никога не може оставити равнодушним.

Такође, значајан локалитет Авале јесте извор „Сакинац”, један од бактериолошки најчистијих извора у околини Београда. Велики је значај постојања овако исправног извора питке воде, данас када постоји проблем загађења водотока.

Авала пружа савршене могућности за развој најразличитијих врста спортова, који су до данас недовољно заступљени, из простог разлога, што не постоје одговарајући спортски објекти на Авали, који би привукли пажњу посетилаца. Основне смештајне капацитете, односно прихватне туристичке центре у оквиру заштићеног природног добра чине хотел „Београд” и „Авала” и планинарски дом „Чарапићев брест”.

Манифестације и акције које се организују у циљу промоције природе и еко туризма, затим културне и спортске манифестације се на овом подручју традиционално одржавају. Неке од њих су: обележавање дана европске и природне и културне баштине, мајски сусрети планинара, планинарски бициклизам, пешачке туре стазама Авале, такмичења у спортском слободном пењању.

Авала, некад омиљено излетиште Београђана током последњих деценија двадесетог века, постала је заборављена планина. Развој технологије, информатике, убрзан живот људи у

двадесет првом веку, удаљила је човека од правих природних вредности. Оне су потиснуте у други план, а становање и одмор одвија се у загађеним, урбаним срединама, које се ретко напуштају.

У циљу „повратка” Београђана Авали уређење овог простора је од највишег приоритета како са становишта обезбеђења рекреативних површина и излетишта Београда тако и са становишта унапређења и заштите животне средине.

Последњих година експанзијом дивље градње и ово подручје је донекле било угрожено, Спречавање ширења и спајања насеља једна је од функција Авале, значајна са становишта града Београда.

За афирмацију Авале као туристичког центра могу се користити манифестације и акције које се организују у циљу промоције природе и еко туризма затим културне и спортске манифестације које се на овом подручју традиционално одржавају.

Према предлогу локалане управе – општине Вождовац, на подручју парк шуме Авала треба пројектовати етно село. Околина Београда нема сличну етно атракцију, па идеја о стварању такве на Авали, може се показати као добра.

Законском регулативом, мењањем начина размишљања људи о средини у којој живе, мењањем система вредновања и едукацијом становништва можемо да заштитимо Авалу од даљег нарушавања њених природних и створених вредности и лепота, и да створимо простор са садржајима који ће нам омогућити повратак у исконску природну околину, плански уређену, са чистим ваздухом и густом шумом, просторима за рекреацију, лепо уређеним стазама, игралиштем за децу далеко од бучних, чађавих улица. Богата шума, извор кисеоника главног града, мора бити сачувана јер мало је градова који на само двадесетак километара од центра града имају, за сада неузурпирану аутохтону шуму.

Милена Предојевић